

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 227/2023-44

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bauer s. r. o., Dénešova 19, Košice, IČO 47 254 874, proti postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní sp. zn. 4Tpo/59/2022 a jeho uznesení č. k. 4Tpo/59/2022 z 9. decembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Košiciach č. k. 4Tpo/59/2022 z 9. decembra 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach č. k. 4Tpo/59/2022 z 9. decembra 2022 **z r u š u j e**.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.
4. Krajský súd v Košiciach **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,85 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 3. apríla 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 2, 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom krajského súdu a jeho uznesením, ktorým bolo na sťažnosť prokurátora zrušené uznesenie okresného súdu, ktorým bol vzatý do väzby, no ktorým bol sťažovateľ vzatý do väzby aj z ďalšieho väzobného dôvodu s tým, že sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu tak, aby bol prepustený

na slobodu, nebolo vyhovené. Sťažovateľ navrhuje uznesenie krajského súdu zrušiť a krajskému súdu prikázať bezodkladne prepustiť sťažovateľa z väzby.

II.

2. Dňa 27. októbra 2022 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie za zločin porušenia predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru podľa § 279 ods. 1 a 2 písm. c) a ods. 3 písm. a) Trestného zákona v súbehu s prečinom nepovolenej výroby tabakových výrobkov podľa § 253 ods. 2 Trestného zákona, ktoré mali byť spáchané v organizovanej skupine s obvinenými ([REDACTED]) a na ktorých sa mal sťažovateľ zúčastniť tak, že v rozpore s daňovými predpismi v septembri a októbri 2022 v [REDACTED] štyrikrát obstaral tabak, ktorý previezol do objektu v Košiciach, kde ho spoluobvinení podľa pokynov sťažovateľa upravili a previezli na iné miesta, pričom pri prehliadke objektu bolo zaistených 2 100 kg tabaku.

3. Uznesením sudcu pre prípravné konanie okresného súdu z 28. októbra 2022 bol sťažovateľ z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku vzatý do väzby. Okresný súd dôvodnosť vzneseného obvinenia odôvodnil tak, že z výpovedí obvinených [REDACTED] a [REDACTED] zo sledovania osôb a vecí, záznamov telefonických hovorov, zaistenia tabaku a vecí na jeho úpravu a zadržania podozrivých vyplýva, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný a má znaky označených trestných činov.

4. Proti tomu podali sťažovateľ a aj prokurátor sťažnosť. Advokát sťažovateľa podaním doručeným okresnému súdu 1. novembra 2022 požiadal o bezodkladné umožnenie nazretia do originálu vyšetrovacieho spisu spolu s utajovanými prílohami vrátane CD a DVD nosičov tak, aby mohol doplniť sťažnosť proti uzneseniu o vzatí sťažovateľa do väzby. Na to súd reagoval e-mailom z 3. novembra 2022, v ktorom advokátovi sťažovateľa oznámil, že to momentálne nie je možné, keďže sa vyhotovuje uznesenie, ktoré bude následne dané na preklad a spis bude predložený krajskému súdu. Advokát sťažovateľa 3. novembra 2022 k tomu uviedol, že bude čakať na vyznenie, kedy mu bude spis predložený. Na to mu súd 4. novembra 2022 uviedol, že sa má priebežne ozývať. Okresný súd sa mu neozval, a preto ho znova o to isté žiadal 8. novembra 2022. Okresný súd 10. novembra 2022 požiadal o preklad uznesenia o vzatí do väzby do poľštiny.

5. Advokát sťažovateľa o nahliadnutie do spisu opätovne žiadal 24. novembra 2022. Na to mu súd v ten istý deň odpovedal, že spis mu bude predložený na nahliadnutie 30. novembra 2022 bez utajovaných príloh a CD a DVD nosičov, keďže sudca na to nedal súhlas. Advokát sťažovateľa sa e-mailom z 25. novembra 2022 proti tomu ohradil s tým, že vyšetrovateľ mu 10. a 11. novembra 2022 predložil spis bez príloh a na nepredloženie utajovaných príloh a CD a DVD nosičov nie je dôvod, keďže nebol uplatnený postup podľa § 69 ods. 2 Trestného poriadku. O to isté advokát sťažovateľa žiadal v doplnení sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby z 28. novembra 2022. Advokát sťažovateľa do spisu nahliadol 29. novembra 2022, kde opätovne žiadal predložiť utajované prílohy a CD a DVD nosiče.

6. Sťažnosť sťažovateľa bola krajskému súdu predložená 2. decembra 2022. Krajský súd advokátovi sťažovateľa 6. decembra 2022 uviedol, že správny bol postup okresného súdu, ak mu neumožnil nahliadnúť utajovaných príloh. Proti tomu sa advokát sťažovateľa ohradil e-mailom z 8. decembra 2022 s tým, že mu nie je známe, podľa akého ustanovenia Trestného poriadku a iných predpisov by nemal mať právo nahliadnúť do celého spisu.

Ďalej sa v spise nachádza záznam z 8. decembra 2022, z ktorého vyplýva, že do utajovaných príloh, ktoré boli odtajnené z režimu vyhradené už 26. októbra 2022, môže advokát sťažovateľa nahliadnuť 9. decembra 2022 a tiež si môže z CD a DVD vyhotoviť kópie, a to v informačnej kancelárii súdu s tým, že súhlas na takýto postup dala predsedníčka senátu krajského súdu. Advokátovi sťažovateľa bol spis predložený 9. decembra 2022 od 11.15 h do 11.35 h s tým, že z CD a DVD mu boli vyhotovené kópie a advokát sťažovateľa znova žiadal o predloženie utajovaných príloh.

7. Krajský súd na neverejnom zasadnutí senátu 9. decembra 2022 o 11.50 h o sťažnostiach prokurátora a sťažovateľa rozhodol uznesením, ktorým uznesenie okresného súdu zrušil, sťažovateľa vzal do väzby aj z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku a jeho väzbu nenahradil nielen dohľadom probačného a mediačného úradníka, ale ani písomným sľubom a peňažnou zárukou. V odôvodnení uznesenia konštatoval, že postup okresného súdu, ktorý mu od 28. októbra 2022 do 2. decembra 2022 neumožnil nazrieť do utajovaných príloh, bol zákonný. Advokát sťažovateľa krajskému súdu 12. decembra 2022 doručil doplnenie dôvodov sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby, v ktorej namietol postupy súdov v súvislosti s nazeraním do spisov a to, že mu nebolo umožnené nazrieť do utajovaných príloh vyšetrovacieho spisu. Rozhodnutie krajského súdu bolo sťažovateľovi s prekladom do poľštiny doručené 3. februára 2023.

8. Sťažovateľ bol 26. mája 2023 prepustený z väzby na slobodu.

III.

9. Podľa sťažovateľa nahliadnutie do príloh vyšetrovacieho spisu mu bolo odopreté svojvoľne bez uvedenia dôvodov a o jeho väzbe bolo rozhodnuté na základe skutočností, ktoré vyplývajú z utajovaných príloh – na základe výsledkov a dôkazov, ktoré boli zabezpečené výlučne na základe príkazov súdu na sledovanie osôb a vecí a odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky. Orgány činné v trestnom konaní síce podľa § 69 ods. 2 Trestného poriadku nepostupovali, no fakticky mu znemožnili nahliadnuť do spisu. K tomu došlo až 9. decembra 2023, keď mu krajský súd umožnil vyhotoviť kópie, no mnohé dokumenty neboli preložené do poľštiny.

10. Sťažovateľ poukazuje na to, že mu nebolo umožnené oboznámiť sa s príkazmi súdov na sledovanie osôb a vecí a na odpočúvanie a záznam telekomunikačnej činnosti, z ktorých zistené skutočnosti boli podkladom na príkazy na prehliadky domov, iných priestorov a pozemkov a osôb, pričom tieto utajované prílohy tvorili podklad na začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia, a preto zakladajú materiálne predpoklady väzby. Týmto postupom bola narušená rovnosť zbraní v konaní o väzbe, keďže nemohol účinne napadnúť jej nezákonnosť. Týmto bol sťažovateľovi, ktorý je cudzinec, odopretý prístup k tým dokumentom vyšetrovacieho spisu, ktoré boli podstatné na to, aby mohol konkrétnymi argumentmi účinne napadnúť nezákonnosť väzby, a to najneskôr do rozhodnutia o jeho sťažnosti. Sprístupnenie požadovaných informácií zo spisu v deň rozhodnutia o jeho sťažnosti považuje za formálne. Podľa sťažovateľa mal krajský súd vyčkať najmenej dva dni na doplnenie dôvodov sťažnosti, a nie toho istého dňa jeho sťažnosť zamietnuť. Sťažovateľovi je zvláštne, že krajský súd rozhodoval v zmenenom senáte, keď namiesto do neho zaradeného sudcu rozhodoval iný sudca bez toho, aby po umožnení nahliadnutia senát vyčkal na doplnenie sťažnosti.

11. Krajský súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že ju považuje za nedôvodnú, keďže advokát sťažovateľa mohol od vyšetrovateľa vyžiadať záznamy z utajovaných príloh, ktoré boli odtajnené už 26. októbra 2022. Sťažovateľ k tomu uviedol, že na ústavnej sťažnosti zotrúva.

IV.

12. Z obsahu základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy vyplýva, že osobu možno do väzby vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu. Ústavný rámec dopĺňa dohovor, konkrétne označený čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, podľa ktorého nikoho nemožno pozbaviť slobody, pokiaľ sa tak nestane v súlade s konaním ustanoveným zákonom, ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť osobe v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní, a čl. 5 ods. 4 dohovoru, podľa ktorého každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

13. Z ústavy a rovnako aj z dohovoru vyplýva, že každé obmedzenie osobnej slobody väzbou môže nastať len z dôvodov ustanovených zákonom, a preto úprava obsiahnutá v Trestnom poriadku je integrálnou súčasťou ústavného rámca zaručenej osobnej slobody (II. ÚS 315/06). Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08). Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 417/2011) vyplýva, že pri rozhodovaní o väzbe musia byť súčasne splnené formálne predpoklady väzby, t. j. musí existovať uznesenie o začatí trestného stíhania a uznesenie o vznesení obvinenia, a materiálne predpoklady väzby, t. j. musia existovať skutočnosti osvedčujúce kvalifikované podozrenie, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu a že sa obvinený trestného činu dopustil a zároveň musí existovať niektorý z väzobných dôvodov uvedených v § 71 Trestného poriadku (III. ÚS 552/2021).

14. Právo obvineného na obhajobu ako súčasť práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru treba považovať nepochybne aj za súčasť konania o väzbe, t. j. aj za súčasť procesných práv obvineného podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru a čl. 17 ústavy. Povinnosťou všeobecných súdov je umožniť obvinenému uplatnenie práva na obhajobu tak, aby sa zachoval jeho reálny obsah a zmysel. Inak by totiž toto právo nebolo možné považovať za reálne, ale iba za iluzórne. Výklad ustanovení dotknutých právnych predpisov musí byť preto taký, aby uplatnenie práva na obhajobu v konaní o väzbe sa obvinenému reálne umožnilo (II. ÚS 116/2011, s. 27, II. ÚS 266/2013, s. 10).

15. Podstatou ústavnej sťažnosti je posúdenie, či krajský súd pri rozhodovaní o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu o vzatí do väzby pri svojom postupe dodržal ústavnoprávne požiadavky práva na obhajobu, ktoré sú súčasťou konania o väzbe. Sťažovateľ namieta, že mu nebolo umožnené nahliadnuť do vyšetrovacieho spisu bez uvedenia dôvodov a o jeho väzbe bolo rozhodnuté na základe skutočností, ktoré vyplývajú z utajovaných príloh. Z § 69 ods. 2 v spojení s § 69 ods. 6 Trestného poriadku vyplýva, že ak sudca pre prípravné konanie

v konaní o väzbe pred rozhodnutím o nej odmietne obvinenému alebo obhajcovi právo nazrieť do celého spisu, s odmietnutím tohto práva označí a umožní sprístupniť obvinenému alebo obhajcovi nazretie do tej časti spisu, ktorá obsahuje skutočnosti alebo dôkazy, na ktoré sa pri rozhodovaní o väzbe prihliada. Okresný súd však pri rozhodovaní o väzbe nepostupoval podľa § 69 ods. 6 Trestného poriadku a rozhodol o väzbe sťažovateľa, keďže neuviedol závažné dôvody, na základe ktorých odmietol sprístupniť celý vyšetrovací spis. Ďalej okresný súd pochybil pri rozhodovaní o väzbe aj tým, že neumožnil aspoň nazrieť do tej časti spisu, ktorá obsahuje skutočnosti a dôkazy, o ktoré sa opiera materiálny dôvod väzby, a to najmä skutočnosti osvedčujúce dôvodné podozrenie, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný a má znaky trestného činu a že ho spáchal obvinený. Postup okresného súdu bez toho, aby mal oporu v § 69 ods. 2 v spojení s § 69 ods. 6 Trestného poriadku, je porušením noriem podústavného práva, s ktorými sa mal vysporiadať krajský súd.

16. Krajský súd v konaní o sťažnosti umožnil sťažovateľovi nazrieť do celého spisu až 9. decembra 2023 v čase od 11.15 h do 11.35 h, pričom neverejné zasadnutie, na ktorom sa rozhodovalo o sťažnosti sťažovateľa bez jeho upovedomenia, sa konalo v ten istý deň o 11.50 h. Je nepredstaviteľné, aby obhajoba obratom po štúdiu spisu zaujala kvalifikované námietky, keďže krajský súd rozhodoval na neverejnom zasadnutí, o ktorom nebol upovedomený sťažovateľ, 15 minút potom ako obhajca sťažovateľa skončil štúdium dokumentov v spise, ktoré mu boli prvýkrát poskytnuté na štúdium potom ako bolo proti sťažovateľovi vznesené obvinenie. Takýto postup krajského súdu je ústavne neakceptovateľný, pretože úkon, ktorým poskytol obhajobe štúdium celého spisu vrátane dôkazov získaných z ITP, bol zjavne iluzórny.

17. Vyjadrenie krajského súdu k sťažnosti, že obhajca sťažovateľa mohol žiadať od vyšetrovateľa časť spisu, ktorá bola odtajnená už 26. októbra 2022, je v rozpore s mailovým stanoviskom okresného súdu z 24. novembra 2022, v ktorom bolo obhajcovi sťažovateľa oznámené, že okresný súd nedal súhlas na štúdium tzv. utajovaných príloh, t. j. dôkazov získaných z ITP. Sám krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia uvádza, že obhajcovi sťažovateľa bolo umožnené študovať spis až 9. decembra 2022, hoci utajované prílohy boli odtajnené ešte 26. októbra 2022.

18. Vzhľadom na to, že utajené prílohy boli odtajnené už 26. októbra 2022 a obhajca niekoľkými žiadosťami žiadal o umožnenie štúdia celého vyšetrovacieho spisu, čomu okresný súd nevyhovел, krajský súd mal v pozícii sťažnostného súdu revidovať postup okresného súdu. Mohol tak urobiť pred rozhodnutím o sťažnosti sťažovateľa poskytnutím primeraného času na štúdium celého spisu a rovnako primeraného času na prípadné doplnenie námietok sťažovateľa. Okrem toho krajský súd mohol prejednať sťažnosť na neverejnom zasadnutí za účasti sťažovateľa postupom podľa § 302 ods. 2 Trestného poriadku tak, aby sa sťažovateľ mohol vyjadriť ku skutočnostiam a k dôkazom, na ktoré v konaní pred okresným súdom nemohol reagovať. Na to však krajský súd rezignoval. Postup krajského súdu pri rozhodovaní o sťažnosti tým, že iluzórne umožnil obhajobe štúdium celého spisu, o ktoré sa opierali materiálne dôvody väzby, prvýkrát 15 minút pred rozhodovaním o sťažnosti na neverejnom zasadnutí, na ktorom neumožnil účasť sťažovateľovi, je ústavne neudržateľný. Z tohto dôvodu namietaným rozhodnutím, ktorým bol zavŕšený predchádzajúci postup okresného súdu a krajského súdu, bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, a preto bolo rozhodnutie krajského súdu podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy zrušené. Vzhľadom na to, že po podaní ústavnej sťažnosti bol sťažovateľ medzičasom prepustený z väzby na slobodu, nebol dôvod na to, aby bola vec krajskému súdu

vrátená na ďalšie konanie, a rovnako na to, aby bolo krajskému súdu prikázané prepustiť sťažovateľa na slobodu, a preto v tejto časti nebolo ústavnej sťažnosti vyhovené.

19. Sťažovateľ namietol aj porušenie práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 2, 3 a 4 dohovoru. Vylúčené je porušenie práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru, ktorého podstatou je právo toho, kto už bol pozbavený osobnej slobody, žiadať o preskúmanie už vyjadrených dôvodov pozbavenia osobnej slobody. K porušeniu práv sťažovateľa malo dôjsť v prvotnom konaní o obmedzení jeho osobnej slobody rozhodnutím o vzatí do väzby, a nie v procese, ktorý je zaručený právom podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru. Rovnako nedošlo k porušeniu práva podľa čl. 5 ods. 2 dohovoru, keďže sťažovateľovi boli oznámené všetky dôvody obmedzenia jeho osobnej slobody, ako aj podstata vzneseného obvinenia. Nie je dôvod rozširovať obsah tohto práva na procesnú stránku prístupnosti k dôkazom, na základe ktorých došlo k vzneseniu obvinenia, keďže čl. 5 ods. 2 dohovoru nevyžaduje osobitnú formu oznámenia týchto dôvodov a ani úplný výpočet všetkých podozrení a kompletný zoznam zabezpečených dôkazov (rozsudok ESLP vo veci Bordovskiy proti Rusku z 8. 2. 2005 o sťažnosti č. 49491/99, bod 56).

20. Došlo však k porušeniu práv sťažovateľa podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a čl. 5 ods. 3 dohovoru, z ktorých vyplýva, že osoby, vo vzťahu ku ktorým k pozbaveniu osobnej slobody došlo pre podozrenie zo spáchania trestného činu, majú právo na to, aby o pozbavení ich osobnej slobody rozhodol sudca. Zo sudcovskej funkcie pre konanie o pozbavenie osobnej slobody vyplývajú požiadavky osobitných procesných garancií, ktorých súčasťou je aj právo obvineného vyjadriť sa k dôkazom, z ktorých bolo vyvedené dôvodné podozrenie o spáchaní trestného činu. Sťažovateľovi bol odopretý prístup k dôkazom, z ktorých súdy vyvodili záver o dôvodnosti jeho trestného stíhania. Tým došlo k porušeniu jednej zo základných procesných garancií obmedzenia osobnej slobody z dôvodu podozrenia zo spáchania trestného činu.

V.

21. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu krajský súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré vznikli zastúpením advokátom. Výška náhrady 530,85 eur bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina priemernej mzdy za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 vyhlášky). Sťažovateľ má nárok na náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti, t. j. $2 \times 208,67$ eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky ($2 \times 12,52$ eur) predstavuje sumu 442,38 eur, k čomu treba podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítať daň z pridanej hodnoty vo výške 88,47 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. augusta 2023

Robert Šorl
predseda senátu